

3.6.2020

EOAK/4141/2020

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

Esitutinnan toimittamatta jättäminen

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Helsingin poliisilaitoksen menettelyä. Kantelijan mukaan poliisiauto esti hänen kuljettamansa linja-auton lähdön pysäkiltä, minkä lisäksi hän arvosteli poliisipartion käytöstä samoin kuin poliisin menettelyä tapahtumista tekemänsä ilmoituksen vastaanotossa. Kantelun liitteenä oli rikoskomisario A:n päätös olla toimittamatta esitutkintaa. Kantelija katsoi kokeneensa suuren vääryyden ja tutkinnan päätöksen olevan törkeä loukkaus.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta antoivat selvityksensä Helsingin poliisilaitoksen vanhempi konstaapeli B ja rikoskomisario A sekä lausunnon poliisilakimies C.

Jäljennökset selvityksistä ja lausunnoista liitetään oheen tiedoksi kantelijalle.

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumatietoja

Vanhempi konstaapeli B:n mukaan hänen johtamansa poliisipartio havaitsi 24.1.2019 Kehä 1:llä edessään ajavan ajokiellossa olevan henkilöauton. Partio pysäytti henkilöauton Kehä 1:llä Myllypuron kohdalla olevalle linja-autopysäkillä, koska linja-autopysäkki oli hänen mukaansa turvallinen pysäytyspaikka sekä partiolle että pysäytettävän auton kyydissä oleville. Henkilöauto pysähtyi linja-autopysäkin taaimmaiseen päähän ja poliisiauto pysäytettiin sen taakse ja partio alkoi selvittämään asiaa. B kertoo jossain vaiheessa huomanneensa, että pysäkillä oli pysähtynyt linja-auto, joka seisoivat pidempään pysäkillä. Sen takana pysäkillä kävi muita linja-autoja, jotka jatkoivat matkaa pysäkillä käymisen jälkeen. B kertoo ihmetelleensä asiaa, mutta hoitaneensa henkilöauton asiaa ja kun se oli valmis, poliisipartio poistui paikalta. B:n mukaan he eivät missään vaiheessa estäneet linja-autojen lähtemistä pysäkiltä. Hän totesi, että jos linja-auton kuljettaja oli yrittänyt kysyä heiltä jotain, niin ilmeisesti he eivät olleet sitä kuulleet.

Kantelija meni kaksi viikkoa myöhemmin 8.3.2019 Pasilan poliisitalolle. Tuolloin nuorempi konstaapeli D kirjasi ilmoituksen 5500/S/7561/19. Ilmoitukseen oli asianimikkeeksi kirjattu "Esitutkintalain 3:3.2 tarkoittama selvitys" ja ilmoituksen sisällöksi seuraavaa:

[Kantelija] ei ole tyytyväinen poliisin toimintaan.

[Kantelija] saapui Helsingin poliisilaitoksen Pasilan palvelupäivystykseen ilmoittamaan nk. [D:lle] seuraavaa:

[Kantelija] oli saapunut työvuoroonsa [X] tielle linja-autojen vaihtopysäkille 24.1.2019. [Kantelijan] oli määrä lähteä ajamaan linja-autoa kello 18.30. Linja-auton eteen pysähtyi kuitenkin poliisiauto ja heidän pysäyttämä henkilöauto niin, ettei [kantelija] päässyt lähtemään. [Kantelija] pääsi liikkeelle vasta 18.43. [Kantelija] joutui tämän takia ajamaan 5 h tauotta.

Rikoskomisario A teki 17.4.2019 asiassa päätöksen. Siinä on todettu, että ”asiassa ei ole syytä epäillä rikosta. Asiassa ei suoriteta esitutkintaa esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentin perusteella”. Perusteluinaan hän totesi muutoin seuraavaa.

Tieliikennelain 37 §:n mukaan ajoneuvoa ei saa pysäköidä linja-autopysäkille.

Poikkeuksen velvollisuudesta noudattaa liikennesääntöjä muodostaa tieliikennelain 184 § kun ajoneuvon kuljettaja toimii poliisitehtävässä. Tuolloin tienkäyttäjä saa olla noudattamatta liikennesääntöjä, liikenteenohjauslaitteella osoitettua velvoitetta, määräystä, rajoitusta tai kieltoa taikka ajoneuvon käyttöä koskevaa säännöstä.

Edelleen tieliikennelain 182 §:n mukaan, ajoneuvo on poliisimiehen antamasta merkistä pysäytettävä. Kuljettaja on velvollinen noudattamaan poliisimiehen ajoneuvon kunnon, varusteiden ja kuorituksen tarkastamiseksi antamia määräyksiä sekä sallimaan ajoneuvon liikennekelpoisuuden tarkastamisen Poliisin tehtäviin kuuluu liikenteenvalvonta. Liikenteenvalvontatehtävissä joudutaan pysäyttämään valvonnan kohteena olevia ajoneuvoja sellaisiin paikkoihin, joissa tarkastukset voidaan tehdä turvallisesti. Joissakin tapauksissa linja-autojen vaihtopysäkki on tällaiseen pysäytykseen soveltuvin paikka.

Asiassa ei ole syytä epäillä rikosta, koska ilmoitustietojen ja alustavien selvitysten perusteella rikoksen tunnusmerkistö ei täyty.

3.2 Kannanotot

3.2.1 Poliisipartion menettely 24.1.2019

Kantelijan ja B:n kertomukset poikkeavat jonkin verran toisistaan. B toteaa muun muassa, että pysäkiltä lähteminen oli mahdollista, eivätkä he kuulleet, että kantelija olisi heiltä jotain kysynyt.

Totean, että kun oikeusasiamies pyytää viranomaiselta tai yksittäiseltä virkamieheltä selvitystä jonkin asian johdosta, tämän on virkavastuulla huolellisesti ja totuudenmukaisesti kerrottava kaikki olennainen asiaan liittyvä. Tätä velvollisuutta voi tosin eräiltä osin rajoittaa oikeus olla saattamatta itseään syytteen vaaraan.

Oikeusasiamiehen on toimivaltansa puitteissa mahdollista puuttua viranomaisten menettelyyn vain, jos käytettävissä oleva aineisto antaa siihen riittävät perusteet. Nyt asiassa ei ole ilmennyt perusteita sen tueksi, että voisin kyseenalaistaa minulle tässä asiassa virkavastuulla annetut selvitykset siltä osin kuin ne ovat ristiriidassa kantelijan kertoman kanssa.

Kun otetaan huomioon käytettävissä oleva selvitys ja lisäksi rikoskomisario A:n päätöksessä mainitut tieliikennelain säännökset, katson, että ei ole osoitettu poliisipartion menetelleen tavalla, joka antaisi minulle aihetta toimenpiteisiin.

3.2.2 Ilmoituksen vastaanotto

Koska ilmoituksen vastaanottaja ei enää ole poliisihallinnon palveluksessa, ei poliisilaitos ole hankkinut häneltä selvitystä tapahtumista. Seuraavista syistä katson, että asia voidaan tästä huolimatta ratkaista.

Totean, että kantelijan ilmoitus on joka tapauksessa kirjattu. Korostan, että ilmoitukseen ei ole välttämätöntä kirjata kaikkia ilmoittajan esittämiä yksityiskohtia. Esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n mukaan lähtökohtana on, että ilmoitukseen kirjataan esitutinnan toimittamista varten tarvittavat tiedot tapahtumasta. Senkin perusteella, mitä kantelija on kantelussaan esittänyt, ei ole aihetta epäillä, etteikö ilmoitukseen olisi kirjattu olennaiset ja riittävät seikat hänen kertomastaan.

Asiassa ei muutoinkaan ole tältä osin aihetta epäillä menettelyä, joka antaisi minulle aihetta toimenpiteisiin.

3.2.3 Esitutkintapäätös

Esitutkintalain 2 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan

Syyttäjä johtaa esitutkintaa, jos poliisimiehen epäillään tehneen rikoksen virkatehtävän suorittamisen yhteydessä. Vaikka poliisimiehen tekemäksi epäiltyä rikosta ei ole tehty virkatehtävien suorittamisen yhteydessä, syyttäjä voi rikoksen vakavuuden tai asian laadun sitä muuten edellyttäessä päättää ryhtymisestäään tutkinnanjohtajaksi. Syyttäjä voi edellä tarkoitetuissa tapauksissa johtaa esitutkintaa myös siltä osin kuin asiassa on poliisimiehen lisäksi muu epäilty, jos se on asian selvittämiseksi tarkoituksenmukaista. Syyttäjä ei toimi tutkinnanjohtajana, jos asia käsitellään sakon ja rikesakon määräämisestä annetussa laissa säädettyssä menettelyssä.

Normaalisti esitutinnan aloittamisesta tai toimittamatta jättämisestä samoin kuin tutkinnanjohtamisesta muutoinkin päättää poliisi. Kuitenkin silloin kun tutkinnan kohteena on poliisin toiminta, on katsottu olevan tarpeen järjestää tutkinnan johto niin, ettei poliisiviranomainen voi omalla päätöksellään lopettaa poliisimiehen tekemäksi epäillyn rikoksen tutkintaa.

Tarkoituksena on ollut erityisesti turvata se, että esitutkinta toimitetaan epäillyn aseman siihen vaikuttamatta ja että yleisön luottamus esitutkinnan puolueettomuuteen säilyy (hallituksen esitys 131/1996). Samoin tuossa hallituksen esityksessä on todettu, että

Jotta yleisössä vallitsisi luottamus siihen, että poliisinkin virantoimituksessa tekemiksi epäillyt rikokset tutkitaan asianmukaisesti, tulisi kaikkien esitutkinnan kannalta tärkeiden päätösten tekemisen kuulua ulkopuoliselle tutkinnanjohtajalle. Hän päättäisi esitutkinnan aloittamisesta tai toimittamatta jättämisestä esitutkintalain 2 §:n nojalla, johtaisi ja ohjeistaisi tutkintaa ja määräisi tarvittavista lisäselvityksistä ja -kuulusteluista sekä esitutkinnan päättämisestä, myös sen lopettamisesta näytön puuttuessa tai muulla perusteella.

Sekä rikoskomisario A että poliisilaitos ovat katsoneet, että koska oli selvää, ettei poliisimiestä ollut syytä epäillä rikoksesta, poliisi on voinut tehdä päätöksen siitä, ettei esitutkintaa toimiteta. Poliisilaitos on myös vedonnut Poliisihallituksen ohjeistukseen, jossa todetaan, että ”pelkkä teoreettinen rikoksen mahdollisuus ei kuitenkaan edellytä asian siirtämistä” (syyttäjän arvioitavaksi).

Esitutkintalain 3 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on viipymättä kirjattava ilmoitus, kun sille ilmoitetaan rikos tai tapahtuma, jota ilmoittaja pitää rikoksena. Poliisilla ei ole tältä osin harkintavalttaa, vaan lain mukaan ratkaisevaa on ilmoittajan käsitys.

Tässä tapauksessa ei ole sinänsä täysin selvää, mikä kantelijan poliisilaitoksella asioinnin tarkoitus on ollut, muun muassa, kun ilmoituksen vastaanottajan selvitystä ei ole käytettävissä. Ilmoituksen sisältö huomioon ottaen kyse olisi mahdollisesti voinut olla myös kantelumenettelyssä käsiteltävästä asiasta. Tällä kysymyksellä ei kuitenkaan ole seuraavista syistä olennaista merkitystä tässä tapauksessa.

Ensinnäkin asiassa on joka tapauksessa kirjattu ilmoitus esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 momentin tarkoittamasta selvityksestä. Tällainen alustava selvitys tehdään tyypillisesti, kun on arvioitava se, onko asiassa syytä epäillä rikosta ja tässä tarkoituksessa tarvitaan mahdollisesti jotain selvitystä tapahtumista. Tällaista ilmoitusta ei kirjata kanteluna käsiteltävästä asiasta. Kantelussa on myös todettu, että ilmoitusta ei meinattu millään ottaa vastaan, koska sen ”kohteena oli heidän oma virkakunta (poliisit)”. Nämä seikat viittaavat nähdäkseni siihen, että kantelija on ilmoitusta tehdessään katsonut poliisin syyllistyneen rikokseen.

Eryteisesti korostan sitä, että rikoskomisario A on joka tapauksessa nimenomaisesti arvioinut sitä, oliko asiassa esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentin tarkoittamaa syytä epäillä poliisipartion syyllistyneen asiassa rikokseen. Hän on siis käsitellyt asiaa rikosprosessuaalisessa menettelyssä.

Poliisilaitoksen lausunnon johdosta totean, että sen lainaama ohjeen kohta (”pelkkä teoreettinen rikoksen mahdollisuus ei kuitenkaan edellytä asian siirtämistä”) käsittelee kantelumenettelyssä olevaa asiaa ja sen mahdollista siirtämistä rikosprosessiin. Tässä tapauksessa asiaa on selvityksen mukaan koko ajan käsitelty rikosprosessuaalisessa menettelyssä.

Katson, että A:lla ei ole ollut toimivaltaa tehdä puheena olevaa esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momenttiin perustunutta päätöstä olla toimittamatta esitutkintaa poliisipartion menettelystä, vaan asia olisi tullut siirtää syyttäjän arvioitavaksi esitutkintalain 2 luvun 4 §:n tarkoittamassa menettelyssä. Kuten edellä siteeratussa hallituksen esityksessä todetaan, myös esitutkinnan toimittamatta jättämisestä poliisin menettelystä päättää syyttävä. Näin on riippumatta siitä, kuinka selvänä poliisi asiaa mahdollisesti pitää. Muu tulkinta olisi vastoin koko sääntelyn tarkoitusta, jos poliisi voisi omalla päätöksellään luokitella asian ”selväksi” ja olla aloittamatta poliisia koskevan asian tutkintaa tai lopettaa tällaisen tutkinnan. Nämä päätökset kuuluvat syyttäjälle.

Minulla ei sinänsä ole huomauttamista A:n päätöksen perusteluihin. Tällä ei kuitenkaan ole merkitystä siihen, ettei hänellä ole ollut toimivaltaa tehdä tuota päätöstä.

Saatan vastaisen varalle A:n tietoon käsitykseni hänen esitutkintalain vastaisesta menettelystään. Kun poliisilaitos on lausunnossaan katsonut hänen toimineen lainmukaisesti, saatan käsitykseni myös poliisilaitoksen tietoon.

Kun A:lla ei ole ollut toimivaltaa päättää siitä, että kantelijan ilmoituksen tarkoittamassa asiassa ei aloiteta esitutkintaa, asiassa ei ole toimivaltaisen viranomaisen päätöstä esitutkinnasta. Kuitenkin eduskunnan oikeusasiamiehellä on oikeus määrätä esitutkinnasta ja myös syyteoikeus laillisuusvalvontaansa kuuluvissa asioissa.

Näin ollen totean seuraavaa. Olen edellä kohdassa 3.2.1 ottanut kantaa poliisin menettelyyn asiassa ja totean että tuossa kohdassa esittämilläni perusteilla ei ole syytä epäillä tuon poliisipartion jäsenten syyllistyneen rikokseen 24.1.2019. Esitutkinnan aloittamiselle ei näin ollen ole esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentin tarkoittamia perusteita. En määrää esitutkintaa toimitettavaksi.

4 TOIMENPITEET

Saatan vastaisen varalle rikoskomisario A:n tietoon edellä kohdassa 3.2.3 esittämäni käsityksen hänen esitutkintalain vastaisesta menettelystään. Lisäksi saatan tuossa kohdassa esittämäni käsityksen esitutkintalain 2 luvun 4 §:n tulkinnasta myös Helsingin poliisilaitoksen tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni tiedoksi A:lle ja poliisilaitokselle.

Asia ei anna minulle aihetta muihin toimenpiteisiin.